Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2024. gada 4. oktobrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskācija – Pamatlēmums 2005/212/TI – Direktīva 2014/42/ES – Piemērošanas jomas – Valsts kriminālprocess, kurā var tikt konfiscēta noziedzīgi iegūta manta – Noziedzīga nodarījuma konstatācijas neesamība – Konfiskācija bez notiesājoša sprieduma – Iemesli, kas nav slimība vai bēguļošana

Apvienotajās lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23

par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko Latvijas Republikas Satversmes tiesa (Latvija) iesniegusi ar 2022. gada 8. decembra, 2023. gada 31. janvāra un 14. marta lēmumiem un kas Tiesā reģistrēti attiecīgi 2022. gada 12. decembrī, 2023. gada 1. februārī un 16. martā, tiesvedībās

1Dream OÜ,

DS,

DL,

VS,

JG (C-767/22),

AZ,

1Dream OÜ,

Produktech Engineering AG,

BBP,

Polaris Consulting Ltd (C-49/23),

VL,

ZS,

* Tiesvedības valoda – latviešu.

Lireva Investments LTD,

VI,

FORTRESS FINANCE Inc. (C-161/23),

piedaloties

Latvijas Republikas Saeimai,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], Tiesas priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] (referents), tiesneši T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], A. Kumins [*A. Kumin*] un I. Ziemele,

ģenerāladvokāts: P. Pikamēe [*P. Pikamäe*],

sekretāri: I. Illēši [*I. Illéssy*] un S. Spiropula [*S. Spyropoulos*], administratori,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2024. gada 15. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *1Dream OÜ* vārdā – S. Bērtaitis, advokāts,

– VS, DL, DS vārdā – A. Jaunzars, advokāts,

– JG vārdā – I. Nikuļceva un A. Voroņko, advokāti,

– AZ vārdā – R. Valdemārs, advokāts,

– *Produktech Engineering AG* vārdā – T. Krūmiņš un L. Liepa, advokāti,

– BBP vārdā – A. Rasa, advokāts,

– *Polaris Consulting Ltd* vārdā – A. Liepiņš, advokāts,

– VL vārdā – L. Lielbriede, advokāta palīdze, S. Oborenko un E. Rusanovs, advokāti,

– ZS vārdā – A. Ņikiforovs, jurists,

– *Lireva Investments LTD* vārdā – A. Rasa, advokāts,

– VI vārdā – D. Siliņa, advokāte,

– *FORTRESS FINANCE Inc*.. vārdā – L. Baltiņa, advokāta palīdze,

– Latvijas valdības vārdā – J. Davidoviča, K. Pommere un S. Zābele, pārstāves,

– Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek*, *T. Suchá* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – I. Naglis, I. Rubene, *M. Wasmeier* un *I. Zaloguin*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2024. gada 11. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 47. pantu, Padomes Pamatlēmumu 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju (OV 2005, L 68, 49. lpp.), Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/42/ES (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā (OV 2014, L 127, 39. lpp.) un Savienības tiesību pārākuma principu.

2 Šie lūgumi iesniegti saistībā ar konstitucionālajām sūdzībām, kuras iesnieguši *1Dream OÜ*, DS, DL, VS, JG (C-767/22), AZ, *1Dream*, *Produktech Engineering AG*, BBP, *Polaris Consulting Ltd* (C-49/23), VL, ZS, *Lireva Investments LTD*, VI un *FORTRESS FINANCE Inc*. (C-161/23) un kuras attiecas uz valsts tiesību normu par mantas konfiskācijas procesu atbilstību Satversmei.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Pamatlēmums 2005/212

3 Pamatlēmuma 2005/212 2. panta 1. punktā paredzēts:

"Katra dalībvalsts veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai tā varētu pilnībā vai daļēji konfiscēt nozieguma rīkus un līdzekļus, kas iegūti no noziedzīgiem nodarījumiem, par kuriem sods ir brīvības atņemšana uz laiku, kas ilgāks par vienu gadu, vai arī konfiscēt īpašumu, kura vērtība atbilst šādu līdzekļu vērtībai."

Direktīva 2014/42

4 Direktīvas 2014/42 5., 15., 16., 21. un 22. apsvērumā paredzēts:

"(5) Minimālo noteikumu pieņemšana ļaus tuvināt iesaldēšanas un konfiskācijas režīmus dalībvalstīs, tādējādi veicinot savstarpējo uzticēšanos un efektīvu pārrobežu sadarbību.

[..]

(15) Ņemot vērā galīgu notiesājošu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, vajadzētu būt iespējai konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādiem nozieguma rīkiem vai noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Šāds galīgs notiesājošs spriedums var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā. Ja konfiskācija nav

iespējama, pamatojoties uz galīgu notiesājošu spriedumu, tomēr joprojām vajadzētu būt iespējai noteiktos apstākļos konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus, vismaz aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēguļošanas gadījumos. Tomēr šādos slimības vai bēguļošanas gadījumos šā pienākuma izpildei pietiktu ar to, ka dalībvalstīs pastāv *in absentia* tiesas process. Ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona bēguļo, dalībvalstīm būtu jāveic visi atbilstīgie pasākumi un tās var prasīt, lai attiecīgā persona tiktu izsaukta uz konfiskācijas procedūru vai informēta par to.

(16) Šajā direktīvā slimība būtu jāsaprot ar to, ka aizdomās turētā vai apsūdzētā persona garākā laikposmā nespēj piedalīties kriminālprocesā, kā rezultātā tiesvedību nevar turpināt normālos apstākļos. Aizdomās turētajai vai apsūdzētajai personai var lūgt sniegt slimības pierādījumu, piemēram, ārsta izziņu, kuru tiesa var neņemt vērā, ja uzskata to par nepietiekamu. Tam nevajadzētu skart minētās personas tiesības uz advokāta pārstāvību tiesā.

[..]

(21) Paplašinātai konfiskācijai vajadzētu būt iespējamai, ja tiesa ir pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir gūts no noziedzīgas darbības. Tas nenozīmē, ka ir jāpierāda, ka attiecīgais īpašums ir gūts no noziedzīgas darbības. Dalībvalstis var paredzēt, ka, piemēram, varētu būt pietiekami, ja tiesa, izvērtējot iespējamību, uzskata vai pamatoti pieņem, ka ir daudz lielākas iespējas, ka attiecīgais īpašums ir drīzāk gūts no noziedzīgas darbības nekā no citām darbībām. Šajā sakarā tiesai ir jāņem vērā lietas konkrētie apstākļi, tostarp fakti un pieejamie pierādījumi, pamatojoties uz kuriem varētu pieņemt lēmumu par paplašinātu konfiskāciju. Tas, ka personas īpašums nav samērīgs ar personas likumīgajiem ienākumiem, varētu būt viens no faktiem, ar ko pamato tiesas secinājumu, ka īpašums ir iegūts noziedzīgā veidā. Dalībvalstis varētu arī noteikt prasību attiecībā uz konkrētu laikposmu, kurā iegūto īpašumu varētu uzskatīt par iegūtu noziedzīgā veidā.

(22) Šī direktīva paredz minimālos noteikumus. Tas neliedz dalībvalstīm savos valsts tiesību aktos paredzēt plašākas pilnvaras, tostarp, piemēram, saistībā ar to noteikumiem par pierādījumiem."

5 Šīs direktīvas 1. pantā paredzēts:

"1. Šajā direktīvā ir noteikts noteikumu minimums, kas attiecas uz īpašuma iesaldēšanu, ņemot vērā tā iespējamu vēlāku konfiskāciju, un uz īpašuma konfiskāciju krimināllietās.

2. Šī direktīva neskar procedūras, ko dalībvalstis var izmantot, lai attiecīgo īpašumu konfiscētu."

6 Minētās direktīvas 2. pantā precizēts:

"Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1) "noziedzīgi iegūti līdzekļi" ir jebkāds ekonomisks ieguvums, kas tieši vai netieši gūts, izdarot noziedzīgu nodarījumu; tas var būt jebkāda veida īpašums un ietver tiešu noziedzīgi iegūtu līdzekļu turpmāku atkārtotu ieguldīšanu vai pārveidošanu un jebkādus vērtīgus labumus;

2) “īpašums” ir jebkāds īpašums neatkarīgi no tā, vai tā ir ķermeniska vai bezķermeniska, kustama vai nekustama manta, un juridiski dokumenti vai instrumenti, kas apliecina īpašumtiesības uz šo mantu vai cita veida tiesības uz to;

3) “nozieguma rīki” ir jebkāds īpašums, kurš jebkādā veidā, pilnīgi vai daļēji, tika izmantots vai kuru bija paredzēts izmantot, lai izdarītu noziedzīgu nodarījumu vai noziedzīgus nodarījumus;

4) “konfiskācija” ir īpašuma galīga atņemšana, ko tiesa norīkojusi saistībā ar noziedzīgu nodarījumu;

[..]

6) “noziedzīgs nodarījums” ir nodarījums, uz ko attiecas jebkurš no 3. pantā uzskaitītajiem instrumentiem.”

7 Šīs pašas direktīvas 4. pantā “Konfiskācija” noteikts:

“1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj pilnībā vai daļēji konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst šādu nozieguma rīku vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu vērtībai, ņemot vērā galīgu notiesājošu spriedumu par noziedzīgu nodarījumu, kas var tikt pieņemts arī *in absentia* tiesas procesā.

2. Ja konfiskācija, pamatojoties uz 1. pantu, nav iespējama, vismaz tad, ja tas nav iespējams aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēguļošanas dēļ, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj konfiscēt nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus gadījumos, kad ir ierosināta krimināllieta par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un šādā kriminālprocesā varētu pieņemt notiesājošu spriedumu, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā.”

8 Direktīvas 2014/42 5. panta “Paplašinātā konfiskācija” 1. punktā paredzēts:

“Dalībvalstis pieņem nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj pilnībā vai daļēji konfiscēt īpašumu, kas pieder personai, kura notiesāta par tādu noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, ja tiesa, pamatojoties uz lietas apstākļiem, tostarp konkrētiem faktiem un pieejamiem pierādījumiem, piemēram, ka attiecīgā īpašuma vērtība nav samērīga ar notiesātās personas likumīgiem ienākumiem, ir pārliecināta, ka attiecīgais īpašums ir iegūts noziedzīgā veidā.”

9 Šīs direktīvas 6. panta “Konfiskācija, ko piemēro trešai personai” 1. punktā noteikts:

“Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kas ļauj konfiscēt tādus noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai citu īpašumu, kura vērtība atbilst noziedzīgi iegūto līdzekļu vērtībai, kurus aizdomās turētā vai apsūdzētā persona ir tieši vai netieši nodevusi trešām personām vai kurus trešās personas ir ieguvušas no aizdomās turētās vai apsūdzētās personas, vismaz tad, ja minētās trešās personas zināja vai tām vajadzēja zināt, ka nodošanas vai iegādes mērķis bija izvairīties no konfiskācijas, pamatojoties uz konkrētiem faktiem un apstākļiem, tostarp to, ka nodošana vai iegūšana ir notikusi bez maksas vai apmaiņā pret summu, kas ir būtiski zemāka par tirgus vērtību.”

10 Minētās direktīvas 8. panta 1. un 8. punktā noteikts:

"1. Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus ar mērķi nodrošināt personām, kuras skar šajā direktīvā noteiktie pasākumi, tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem un taisnīgu tiesu, lai saglabātu šo personu tiesības.

[..]

8. Direktīvas 5. pantā minēto procedūru gadījumā attiecīgajai personai ir efektīva iespēja pārsūdzēt lietas apstākļus, tostarp konkrētus faktus un pieejamos pierādījumus, uz kuru pamata attiecīgo īpašumu uzskata par īpašumu, kas iegūts no noziedzīgas darbības."

11 Šīs pašas direktīvas 14. panta 1. punktā precizēts:

"[..] ar šo direktīvu attiecībā uz dalībvalstīm, kurām tā ir saistoša, aizstāj [..] Pamatlēmuma [2005/212] 1. panta pirmos četrus ievilkumus un 3. pantu."

Regula (ES) 2018/1805

12 Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2018/1805 (2018. gada 14. novembris) par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu (OV 2018, L 303, 1. lpp.) 13. apsvērums formulēts šādi:

"Šī regula būtu jāpiemēro visiem iesaldēšanas rīkojumiem un visiem konfiskācijas rīkojumiem, kuri izdoti saistībā ar procesu krimināllietās. "Process krimināllietās" ir autonoms Savienības tiesību jēdziens, ko interpretē Eiropas Savienības Tiesa neatkarīgi no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras. Tādēļ šis jēdziens aptver visu veidu iesaldēšanas rīkojumus un konfiskācijas rīkojumus, kas ir izdoti pēc procesa saistībā ar noziedzīgu nodarījumu, – ne tikai rīkojumus, uz kuriem attiecas Direktīva [2014/42]. Tas aptver arī citu veidu rīkojumus, kuri izdoti bez galīgā notiesājošā sprieduma. [..]"

Latvijas tiesības

13 Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – "Satversme") 92. panta pirmajā un otrajā teikumā noteikts:

"Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu."

14 2005. gada 21. aprīļa Kriminālprocesa likuma (*Latvijas Vēstnesis*, 2005, Nr. 74), redakcijā, kas piemērojama pamatlietas faktiem (turpmāk tekstā – "Kriminālprocesa likums"), 124. panta sestajā daļā noteikts, ka kriminālprocesā un procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie apstākļi attiecībā uz mantas noziedzīgo izcelsmi uzskatāmi par pierādītiem, ja pierādīšanas gaitā ir pamats atzīt, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga, nevis likumīga izcelsme.

15 Šī likuma 125. panta trešajā daļā paredzēts, ka uzskatāms par pierādītu, ka manta, ar kuru veiktas legalizēšanas darbības, ir noziedzīgi iegūta, ja kriminālprocesā iesaistītā persona nespēj ticami izskaidrot attiecīgās mantas likumīgo izcelsmi un ja pierādījumu kopums procesa virzītājam dod pamatu pieņēmumam, ka mantai, visticamāk, ir noziedzīga izcelsme.

16 Minētā likuma 126. panta 3.[1] daļā noteikts:

"Ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību ir šai personai. Ja persona noteiktā termiņā nesniedz ticamas ziņas par mantas izcelsmes likumību, šai personai tiek liegta iespēja saņemt atlīdzību par kaitējumu, kas tai nodarīts saistībā ar kriminālprocesā noteiktajiem ierobežojumiem rīkoties ar šo mantu."

17 Šī paša likuma 626. panta pirmajā daļā paredzēts:

"Izmeklētājam ar uzraugošā prokurora piekrišanu vai prokuroram ir tiesības pirmstiesas kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu savlaicīgas atrisināšanas un procesa ekonomijas interesēs izdalīt no krimināllietas materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu un uzsākt procesu, ja pastāv šādi nosacījumi:

1) pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā (saprātīgā laika periodā) nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus."

18 Kriminālprocesa likuma 627. panta pirmajā līdz piektajā daļā noteikts:

"(1) Procesa virzītājs, pastāvot šā likuma 626. pantā minētajiem nosacījumiem, pieņem lēmumu uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un nodot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu izlemšanai tiesai.

(2) Lēmumā procesa virzītājs norāda:

1) ziņas par faktiem, kas pamato mantas saistību ar noziedzīgu nodarījumu vai mantas noziedzīgo izcelsmi, kā arī to, kādi materiāli no izmeklēšanā esošās krimināllietas par noziedzīgu nodarījumu tiek izdalīti lietā par noziedzīgi iegūtu mantu;

2) kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu;

3) kādu rīcību ar noziedzīgi iegūtu mantu viņš ierosina;

4) cietušo, ja tāds ir.

(3) Lēmumu un tam pievienotos materiālus nosūta rajona (pilsētas) tiesai.

(4) Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Šā likuma 628. pantā minētās personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.

(5) Procesa virzītāja lēmumu par lūguma par iepazīšanos ar lietas materiāliem noraidīšanu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā, kas izskata procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tiesa pieņem lēmumu par sūdzības pilnīgu vai daļēju apmierināšanu vai noraidīšanu. Lēmums nav pārsūdzams. Lai tiesa izlemtu, vai iepazīšanās ar lietas materiāliem apdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses vai traucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanu, tiesa var pieprasīt krimināllietas materiālus un iepazīties ar tiem."

19 Saskaņā ar šī likuma 628. pantu:

"Procesa virzītājs šā likuma 627. pantā minētā lēmuma kopiju nekavējoties nosūta aizdomās turētajam vai apsūdzētajam un personai, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests, ja šādas personas attiecīgajā kriminālprocesā ir, vai arī citai personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu [..]."

20 Ar 2021. gada 7. oktobra likumu (*Latvijas Vēstnesis*, 2021, Nr. 202) kopš 2021. gada 2. novembra no Kriminālprocesa likuma 628. panta tika izslēgti vārdi "aizdomās turētajam vai apsūdzētajam un".

21 Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 630. pantam:

"(1) Izskatot materiālus par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesai jāizlemj:

1) vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu;

2) vai ir zināms mantas īpašnieks vai likumīgais valdītājs;

3) vai kādai personai ir likumīgas tiesības uz mantu;

4) rīcība ar noziedzīgi iegūtu mantu.

(2) Ja tiesa atzīst, ka mantas saistība ar noziedzīgu nodarījumu nav pierādīta vai mantas izcelsme nav noziedzīga, tā pieņem lēmumu izbeigt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu."

22 Kriminālprocesa likuma 631. panta pirmajā daļā noteikts, ka "tiesas lēmumu 10 dienu laikā var pārsūdzēt apgabaltiesā", un tā trešajā daļā noteikts, ka, "izskatot sūdzību vai protestu, tiesa var atcelt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu un pieņemt šā likuma 630. pantā minēto lēmumu" un šis pēdējais minētais lēmums "nav pārsūdzams".

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

Lieta C-767/22

23 Kriminālprocesos, kas 2019. un 2020. gadā uzsākti galvenokārt par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, *1Dream*, DS, DL, VS un JG naudas līdzekļiem, finanšu instrumentiem un nekustamajiem īpašumiem tika uzlikts arests.

24 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienā šie kriminālprocesi joprojām bija pirmstiesas stadijā.

25 Laikposmā no 2021. gada 12. marta līdz 2022. gada 21. februārim minēto kriminālprocesu virzītājs attiecībā uz šiem naudas līdzekļiem, finanšu instrumentiem un nekustamajiem īpašumiem pieņēma lēmumu uzsākt procesus par noziedzīgi iegūtu mantu. Šajā nolūkā tas šo pašu procesu lietas materiālus nodeva kompetentajām tiesām.

26 Runājot it īpaši par *1Dream* naudas līdzekļiem, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija (Latvija) 2021. gada 7. oktobrī, lemjot apelācijas kārtībā, *1Dream* naudas līdzekļus atzina par noziedzīgi iegūtiem. Tāpēc šī tiesa pieņēma lēmumu tos konfiscēt un ieskaitīt valsts budžetā. Tiesvedības attiecībā uz DS, DL, VS un JG aktīviem tika apturētas.

27 Šajos procesos par noziedzīgi iegūtu mantu *1Dream*, DS, DL, VS un JG, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturto daļu, bija lūguši procesa virzītāju ļaut tiem iepazīties ar lietas materiāliem. Tā kā procesa virzītājs šo personu lūgumus apmierināja tikai daļēji, tās procesa virzītāja lēmumus pārsūdzēja.

28 *1Dream*, DS, DL, VS un JG – uzskatīdami, ka Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtajā un piektajā daļā paredzētie noteikumi tos nostāda nelabvēlīgākā situācijā salīdzinājumā ar procesa virzītāju, – saistībā ar šīm tiesību normām vērsās Latvijas Republikas Satversmes tiesā (Latvija), kas ir iesniedzējtiesa, ar konstitucionālajām sūdzībām, atsaukdamies uz minēto tiesību normu nesaderību ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, kuras nostiprinātas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā, kas aplūkots kopsakarā ar Pamatlēmumu 2005/212 un Direktīvu 2014/42.

29 Lai lemtu par šīm sūdzībām, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmām kārtām, Pamatlēmuma 2005/212 un Direktīvas 2014/42 piemērojamību Kriminālprocesa likuma 626. panta pirmajā daļā paredzētajam procesam par noziedzīgi iegūtu mantu.

30 Šī tiesa šajā ziņā precizē, ka noziedzīgie nodarījumi, kas tiek izskatīti notiekošajos kriminālprocesos, kuri norisinās atsevišķi no procesa par noziedzīgi iegūtu mantu, ir pieskaitāmi tiem, kas paredzēti Pamatlēmuma 2005/212 2. panta 1. punktā un Direktīvas 2014/42 3. pantā.

31 Minētā tiesa arī norāda, ka atšķirībā no lietām, kurās taisīts 2020. gada 19. marta spriedums "Agro In 2001" (C-234/18, EU:C:2020:221) un 2021. gada 28. oktobra spriedums *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo* (C-319/19, EU:C:2021:883), procesu par noziedzīgi iegūtu mantu regulē kriminālprocesa tiesību normas.

32 Turklāt iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punkts attiecas uz mantas konfiskāciju gadījumos, kad notiesājošu spriedumu nevar taisīt citu iemeslu dēļ, nevis aizdomās turētā vai apsūdzētā slimības un bēguļošanas dēļ.

33 Šī tiesa precizē, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu mērķis ir nodrošināt savlaicīgu, efektīvu un uz procesa ekonomijas interesēm vērstu to jautājumu atrisināšanu, kas saistīti ar attiecīgās mantas likumīgu izcelsmi vai ar tās saikni ar noziedzīgu nodarījumu un kas izvirzīti pirmstiesas kriminālprocesā. Manta ar tiesas lēmumu tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas vai pirms notiesājoša sprieduma pasludināšanas. Turklāt šis lēmums neattiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatāciju.

34 Tādējādi process par noziedzīgi iegūtu mantu tiek uzsākts ar procesa virzītāja lēmumu, izdalot no krimināllietas materiālus par mantu, uz kuru attiecas process par noziedzīgi iegūtu mantu, ja šis procesa virzītājs uzskata, pirmkārt, ka pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka manta ir

noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu, un, otrkārt, ka objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā vai saprātīgā laika periodā nav iespējama vai tas var radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus.

35 Šādos apstākļos procesa virzītājs var pieņemt lēmumu vērsties tiesā, un šī tiesa noskaidro tikai to, vai manta ir noziedzīgi iegūta vai saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Tiklīdz attiecīgā tiesa ir lēmusi par šo jautājumu, tas tiek uzskatīts par galīgi izlemtu un vairs netiek izskatīts tā kriminālprocesa ietvaros, kura gaitā uzsākts process par noziedzīgi iegūtu mantu.

36 Ja būtu jāuzskata, ka šajā lietā ir piemērojams Pamatlēmums 2005/212 vai Direktīva 2014/42, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, otrām kārtām, personas, attiecībā uz kuras mantu ir uzsākts process par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesību iepazīties ar lietas materiāliem tvērumu un – attiecīgā gadījumā – iespēju saglabāt to tiesību normu iedarbību laikā, ko tiesa atzītu par nesaderīgām ar Savienības tiesībām.

37 Šādos apstākļos Latvijas Republikas Satversmes tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts tiesa lemj par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no pamata kriminālprocesa pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet kas paredz konfiskāciju arī uz to materiālu pamata, kuri izdalīti no krimināllietas materiāliem, ietilpst Direktīvas 2014/42, īpaši tās 4. panta, un Pamatlēmuma 2005/212, īpaši tā 2. panta, piemērošanas jomā?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai tiesiskais regulējums attiecībā uz pieeju procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem ir uzskatāms par saderīgu ar Hartas 47. pantā un Direktīvas 2014/42 8. panta 1. punktā ietvertajām personas tiesībām uz taisnīgu tiesu?

3) Vai Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips ir interpretējams tādējādi, ka ar šo principu ir pretrunā tas, ka dalībvalsts konstitucionālā tiesa, kura izskata konstitucionālo sūdzību par valsts tiesisko regulējumu, kas izrādās nesaderīgs ar Eiropas Savienības tiesībām, nolemj, ka ir piemērojams tiesiskās drošības princips un šā tiesiskā regulējuma tiesiskās sekas tā spēkā esības laikā tiek saglabātas?"

Lieta C-49/23

38 Kriminālprocesos, kas 2012.–2020. gadā uzsākti par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, AZ piederošajam nekustamajam īpašumam, kā arī *1Dream*, *Produktech Engineering*, BBP un *Polaris Consulting* naudas līdzekļiem tika uzlikts arests.

39 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienā šie kriminālprocesi joprojām bija pirmstiesas stadijā.

40 Laikposmā no 2021. gada 9. aprīļa līdz 8. jūnijam minēto kriminālprocesu virzītājs attiecībā uz šiem nekustamajiem īpašumiem un šiem naudas līdzekļiem pieņēma lēmumu uzsākt procesus par noziedzīgi iegūtu mantu. Šajā nolūkā tas šo pašu procesu lietas materiālus nodeva kompetentajām tiesām.

41 Attiecībā uz AZ piederošajam nekustamajiem īpašumiem, kā arī *1Dream*, *Produktech Engineering* un BBP naudas līdzekļiem šīs tiesas atzina, ka tie nav noziedzīgi iegūti, un procesus izbeidza. Ar kompetentās tiesas lēmumu *Polaris Consulting* naudas līdzekļi daļā tika atzīti par noziedzīgi iegūtiem. Šī tiesa pieņēma lēmumu par to konfiscēšanu valsts labā un pārējā daļā process par noziedzīgi iegūtu mantu tika izbeigts.

42 Saņēmusi sūdzību par šiem lēmumiem, Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija laikposmā no 2021. gada 22. jūlija līdz 19. oktobrim atzina, ka visi pamatlietā aplūkotie nekustamie īpašumi un naudas līdzekļi, tostarp *Polaris Consulting* naudas līdzekļi, kas vēl nebija konfiscēti, ir noziedzīgi iegūti. Tāpēc šie aktīvi tika konfiscēti un ieskaitīti valsts budžetā.

43 Tā kā atbilstoši Kriminālprocesa likuma 631. panta trešajai daļai Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas lēmumi nav pārsūdzami, AZ, *1Dream*, *Produktech Engineering*, BBP un *Polaris Consulting* vērsās Latvijas Republikas Satversmes tiesā, kas ir iesniedzējtiesa, ar konstitucionālajām sūdzībām, atsaukdamies uz tiesību normu, kas liedz šādu pārsūdzību, nesaderību ar tiesībām uz taisnīgu tiesu, kuras nostiprinātas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā, kas aplūkots kopsakarā ar Pamatlēmumu 2005/212 un Direktīvu 2014/42.

44 Lai lemtu par šīm sūdzībām, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmām kārtām, Pamatlēmuma 2005/212 un Direktīvas 2014/42 piemērojamību tādā kontekstā, kāds īsumā izklāstīts šī sprieduma 29.–35. punktā.

45 Ja būtu jāatzīst, ka šis pamatlēmums vai šī direktīva ir piemērojami šajā lietā, iesniedzējtiesa uzskata, ka, otrām kārtām, būtu jānoskaidro, vai Hartas 47. pants un minētās direktīvas 8. panta 6. punkts prasa garantēt tiesības pārsūdzēt lēmumu par konfiskāciju, kas pirmoreiz pieņemts apelācijas kārtībā, un attiecīgā gadījumā, vai pastāv iespēja saglabāt to tiesību normu iedarbību laikā, kuras tiesa atzītu par nesaderīgām ar Savienības tiesībām.

46 Šādos apstākļos Latvijas Republikas Satversmes tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts tiesa lemj par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no pamata kriminālprocesa pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet kas paredz konfiskāciju arī uz to materiālu pamata, kuri izdalīti no krimināllietas materiāliem, ietilpst Direktīvas 2014/42, īpaši tās 4. panta, un Pamatlēmuma 2005/212, īpaši tā 2. panta, piemērošanas jomā?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai par “konfiskācijas rīkojumu” Direktīvas 2014/42, īpaši tās 8. panta 6. punkta otrā teikuma, izpratnē ir jāuzskata ne tikai tāds tiesas lēmums, ar kuru manta ir atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta, bet arī tāds tiesas lēmums, ar kuru izbeigts process par noziedzīgi iegūtu mantu?

3) Ja atbilde uz otro jautājumu ir noraidoša, vai tiesiskais regulējums, kas neparedz ar mantu saistītajai personai tiesības pārsūdzēt konfiskācijas rīkojumu, ir saderīgs ar Hartas 47. pantu un Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otro teikumu?

4) Vai Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips ir interpretējams tādējādi, ka ar šo principu ir pretrunā tas, ka dalībvalsts konstitucionālā tiesa, kura izskata konstitucionālo sūdzību par valsts tiesisko regulējumu, kas izrādās nesaderīgs ar Eiropas Savienības tiesībām, nolemj, ka ir piemērojams tiesiskās drošības princips un šā tiesiskā regulējuma tiesiskās sekas tiek saglabātas uz laiku līdz brīdim, kuru konstitucionālā tiesa nolēmumā būs noteikusi kā brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku?"

Lieta C-161/23

47 Kriminālprocesos, kas uzsākti par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu lielā apmērā, VL, ZS, *Lireva Investments*, VI un *FORTRESS FINANCE* naudas līdzekļiem un nekustamajiem īpašumiem tika uzlikts arests.

48 Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas dienā šie kriminālprocesi joprojām bija pirmstiesas stadijā.

49 Tad minēto kriminālprocesu virzītājs attiecībā uz šiem naudas līdzekļiem un nekustamajiem īpašumiem pieņēma lēmumu uzsākt procesus par noziedzīgi iegūtu mantu. Šajā nolūkā tas šo pašu procesu lietas materiālus nodeva kompetentajām tiesām.

50 Minētajos kriminālprocesos VL, ZS, *Lireva Investments*, VI un *FORTRESS FINANCE* vai nu šim procesa virzītājam, vai attiecīgajām tiesām sniedza ziņas par to aktīvu izcelsmes likumību. Ar galīgiem nolēmumiem visos procesos par noziedzīgi iegūtu mantu minētās tiesas konstatēja, ka pamatlietā aplūkotie naudas līdzekļi un nekustamie īpašumi ir iegūti noziedzīgi. Tāpēc šie naudas līdzekļi un nekustamie īpašumi tika konfiscēti un ieskaitīti valsts budžetā.

51 Uzskatīdami, ka Kriminālprocesa likuma 124. panta sestajā daļā, 125. panta trešajā daļā un 126. panta 3.[1] daļā paredzētā pierādīšanas kārtība nenodrošina pušu līdzvērtīgas iespējas šajā procesā un pārkāpj nevainīguma prezumpcijas principu, VL, ZS, *Lireva Investments*, VI un *FORTRESS FINANCE* pret šo kārtību vērsās Latvijas Republikas Satversmes tiesā, kas ir iesniedzējtiesa, ar konstitucionālajām sūdzībām, atsaukdamies uz šīs kārtības nesaderību ar tiesībām uz taisnīgu tiesu un nevainīguma prezumpciju, kuras nostiprinātas Satversmes 92. panta pirmajā un otrajā teikumā, tos aplūkojot kopsakarā ar Pamatlēmumu 2005/212 un Direktīvu 2014/42.

52 Lai lemtu par šīm sūdzībām, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, pirmām kārtām, Pamatlēmuma 2005/212 un Direktīvas 2014/42 piemērojamību tādā kontekstā, kāds īsumā izklāstīts šī sprieduma 29.–35. punktā.

53 Ja būtu jāuzskata, ka šis pamatlēmums vai šī direktīva ir piemērojami šajā lietā, iesniedzējtiesa uzskata, ka, otrām kārtām, būtu jānoskaidro, vai procesam par noziedzīgi iegūtu mantu piemērojamā pierādīšanas kārtība ir saderīga ar tiesībām, kas nostiprinātas Hartas 47. un 48. pantā, kā arī ar tām, kuras paredzētas šīs direktīvas 8. panta 1. punktā, un attiecīgā gadījumā jānoskaidro, vai ir iespējams saglabāt to tiesību normu iedarbību laikā, ko šī tiesa atzītu par nesaderīgām ar Savienības tiesībām.

54 Šādos apstākļos Latvijas Republikas Satversmes tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru valsts tiesa lemj par noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju atsevišķā procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas izdalīts no pamata kriminālprocesa pirms noziedzīga nodarījuma konstatēšanas un personas atzīšanas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet kas paredz konfiskāciju arī uz to materiālu pamata, kuri izdalīti no krimināllietas materiāliem, ietilpst Direktīvas 2014/42, īpaši tās 4. panta, un Pamatlēmuma 2005/212, īpaši tā 2. panta, piemērošanas jomā?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai tāds valsts tiesiskais regulējums attiecībā uz mantas noziedzīgas izcelsmes pierādīšanu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kāds noteikts apstrīdētajās normās, ir uzskatāms par saderīgu ar Hartas 47. un 48. pantā un Direktīvas 2014/42 8. panta 1. punktā ietvertajām personas tiesībām uz taisnīgu tiesu?

3) Vai Eiropas Savienības tiesību pārākuma princips ir interpretējams tādējādi, ka ar šo principu ir pretrunā tas, ka dalībvalsts konstitucionālā tiesa, kura izskata konstitucionālo sūdzību par valsts tiesisko regulējumu, kas izrādās nesaderīgs ar Eiropas Savienības tiesībām, nolemj, ka ir piemērojams tiesiskās drošības princips un šā tiesiskā regulējuma tiesiskās sekas tā spēkā esības laikā tiek saglabātas?"

55 Ņemot vērā saistību starp lietām C-767/22, C-49/23 un C-161/23, tās jāapvieno sprieduma taisīšanai.

Fakti, kas iestājušies pēc lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas

56 Pēc šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas VL vērsās iesniedzējtiesā ar lūgumu precizēt vai papildināt Tiesai uzdotos prejudiciālos jautājumus, ņemot vērā, ka kriminālprocess, no kura tika izdalīts process, kurā nolemts tā mantu konfiscēt, tika izbeigts, neatzīstot viņu par vainīgu.

57 Ar 2024. gada 30. augusta lēmumu, kas Tiesas kancelejai paziņots 2024. gada 9. septembrī, iesniedzējtiesa minēto lūgumu noraidīja. Tā atgādināja, ka Tiesai jau ir norādījusi, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu ir patstāvīgs un nošķirts no kriminālprocesa tādā ziņā, ka pirmais minētais process nav atkarīgs no otrā minētā procesa iznākuma. Tāpēc saskaņā ar šo lēmumu Tiesa jau ir informēta, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu var izraisīt konfiskāciju, lai gan kriminālprocess vēlāk var tikt izbeigts pierādījumu trūkuma dēļ. Visbeidzot minētajā lēmumā iesniedzējtiesa ir piebildusi, ka VL minētie apstākļi nav jauns elements.

Par lūgumiem atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu

58 Ar dokumentiem, kas Tiesas kancelejā iesniegti attiecīgi 2024. gada 26. augustā un 4. septembrī, JG un VL lūdza atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu.

59 Šo lūgumu pamatojumam JG un VL norāda, ka ģenerāladvokāta secinājumi attiecas uz elementiem, kas nav apspriesti Tiesā un kas var būtiski ietekmēt nolēmumu, kurš tai jāpieņem šajās lietās.

60 JG atsaucas, pirmkārt, uz dažiem elementiem, kuri šajos secinājumos izcelti, lai interpretētu Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otro teikumu, un kurus ieinteresētās personas neesot apspriedušas. Otrkārt, JG norāda, ka šīs tiesību normas interpretācija var ietekmēt arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2024/1260 (2024. gada 24. aprīlis) par aktīvu atgūšanu un konfiskāciju (OV L, 2024/1260) interpretāciju. Šīs direktīvas pieņemšana, kas notika pēc tiesas sēdes, esot jauns elements.

61 Savukārt VL norāda, ka pret viņu uzsāktais kriminālprocess tika izbeigts, neatzīstot viņu par vainīgu. VL uzskata, ka būtu jāapspriež tiesiskās sekas, kādas rada apstāklis, ka kriminālprocess, kas attiecas uz noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu, var tikt izbeigts, lai gan procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, kas sākts minētā kriminālprocesa gaitā, jau ir izdots rīkojums par mantas konfiskāciju.

62 Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas Reglamenta 83. pantu Tiesa, uzklausījusi ģenerāladvokātu, jebkurā brīdī var izdot rīkojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu, it īpaši, ja tā uzskata, ka tā nav pietiekami informēta, vai ja kāds lietas dalībnieks pēc šīs daļas pabeigšanas iesniedz ziņas par jaunu faktu, kam var būt izšķiroša ietekme uz Tiesas nolēmumu, vai arī ja lieta ir jāizskata, pamatojoties uz argumentu, kas vēl nav ticis apspriests.

63 Jāatgādina arī, ka Eiropas Savienības Tiesas statūtos un Reglamentā lietas dalībniekiem nav paredzēta iespēja iesniegt apsvērumus, atbildot uz ģenerāladvokāta sniegtajiem secinājumiem (spriedums, 2023. gada 31. janvāris, *Puig Gordi* u.c., C-158/21, EU:C:2023:57, 37. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

64 Turklāt atbilstoši LESD 252. panta otrajai daļai ģenerāladvokāts, ievērojot pilnīgu objektivitāti un neatkarību, atklātā tiesas sēdē sniedz pamatotus secinājumus lietās, kurās saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas statūtiem ir nepieciešama ģenerāladvokāta piedalīšanās. Tiesai nav saistoši nedz šie secinājumi, nedz pamatojums, ar kādu ģenerāladvokāts tos izdara. Tādējādi kāda lietas dalībnieka nepiekrišana ģenerāladvokāta secinājumiem, lai kādi arī būtu viņa šajos secinājumos aplūkotie jautājumi, pati par sevi nevar būt iemesls, kas pamatotu tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu (spriedums, 2023. gada 31. janvāris, *Puig Gordi* u.c., C-158/21, EU:C:2023:57, 38. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

65 Šajā gadījumā jānorāda, pirmkārt, ka elementi, uz ko JG atsaucies, lai pamatotu lūgumu atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu, nav argumenti, kurus lietas dalībnieki nav apsprieduši Tiesā un uz kuriem pamatojoties šīs lietas jāizskata. It īpaši šajās lietās kopīgajā tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai, kurā piedalījās JG, ieinteresētās personas varēja norādīt tiesiskos apstākļus, ko tās uzskatīja par nozīmīgiem, lai Tiesa varētu atbildēt uz iesniedzējtiesas uzdotajiem jautājumiem, tostarp uz jautājumu par Direktīvas 2014/42 8. panta 6. punkta otrā teikuma interpretāciju. Konkrētāk – uz šo tiesību normu attiecās viens Tiesas jautājums, uz ko šīs ieinteresētās personas bija aicinātas atbildēt šajā tiesas sēdē. Otrkārt, runājot par JG argumentu, kas attiecas uz Direktīvu 2024/1260, vispirms jānorāda, ka šī direktīva nekādā ziņā nav minēta lūgumos sniegt prejudiciālus nolēmumus. Turklāt atbilstoši minētās direktīvas 33. pantam termiņš tās transponēšanai ir noteikts 2026. gada 23. novembrī, tāpēc iesniedzējtiesai attiecīgā gadījumā jāvēršas Tiesā ar lūgumu, kas konkrēti attiecas uz to pašu direktīvu un iespējamo tās tiesību normu nozīmīgumu.

66 Runājot par elementiem, uz ko atsaucies VL, jānorāda, kā to darījusi iesniedzējtiesa, ka ziņas, kuras šī tiesa sniegusi kopš lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas lietā C-161/23, ietver apstākli, ka pret noziedzīgu nodarījumu iespējamajiem izdarītājiem uzsāktais kriminālprocess var

turpināties, kamēr norisinās process par noziedzīgi iegūtu mantu, un tas var tikt izbeigts bez notiesājoša sprieduma pret šo izdarītāju, lai gan procesā, kas attiecas uz šo mantu, pa to laiku var tikt pieņemts lēmums par konfiskāciju. No tā izriet, ka ieinteresētajām personām bija iespēja paust savu viedokli šajā ziņā.

67 Visbeidzot – Tiesa uzskata, ka tās rīcībā ir visa vajadzīgā informācija, lai pieņemtu nolēmumu.

68 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, Tiesa, uzklausījusi ģenerāladvokātu, uzskata, ka nav jāizdod rīkojums par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmajiem jautājumiem lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23

69 Iesākumā jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā noteiktajā valstu tiesu un Tiesas sadarbības procedūrā Tiesai jāsniedz valsts tiesai lietderīga atbilde, kas ļautu atrisināt strīdu, kuru izskata valsts tiesa. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā jāpārformulē tai uzdotie jautājumi, nošķirot no visas valsts tiesas sniegtās informācijas un it īpaši no iesniedzējtiesas nolēmuma pamatojuma tos Savienības tiesību elementus, kuriem ir nepieciešama interpretācija, ņemot vērā strīda priekšmetu (spriedums, 2024. gada 29. jūlijs, CU un ND (Sociālā palīdzība – Netieša diskriminācija), C-112/22 un C-223/22, EU:C:2024:636, 30. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

70 Šajā ziņā no lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pamatlietā aplūkotais valsts tiesiskais regulējums ir valsts kriminālprocesa normas un ka gadījumā, ja krimināvajāšana pret personu ir uzsākta par noziedzīgu nodarījumu situācijā, kad krimināllietas nodošana tiesai tuvākajā laikā objektīvu iemeslu dēļ nav iespējama vai varētu radīt būtiskus neattaisnotus izdevumus, tas paredz iespēju uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, kurā var tikt pieņemts lēmums par mantas konfiskāciju. Saskaņā ar šo pašu tiesisko regulējumu lēmumu par mantas konfiskāciju var pieņemt kompetentā tiesa, ja ir pamats uzskatīt, ka šī manta iegūta noziedzīgi vai ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu. Tomēr šī procesa mērķis nav konstatēt tāda noziedzīga nodarījuma faktu, par kuru ir uzsāktas šīs krimināllietas, un tas nav atkarīgs no šī noziedzīgā nodarījuma konstatācijas, ko veic tiesa, kurā ir ierosinātas minētās krimināllietas.

71 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, jāuzskata, ka ar pirmajiem jautājumiem lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, kuri jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Pamatlēmums 2005/212 un Direktīva 2014/42 jāinterpretē tādējādi, ka šo tiesību aktu piemērošanas jomā ietilpst valsts tiesiskais regulējums, kas paredz iespēju tā kriminālprocesa gaitā, kura mērķis ir noskaidrot, vai persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, uzsākt procesu, lai, pamatojoties uz krimināllietas materiāliem, lemtu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ja šis konfiskācijas process neattiecas uz šāda noziedzīga nodarījuma konstatāciju un ja pat nav neviena ar šīs personas slimību vai bēguļošanu saistīta iemesla, kas rada šķērsli tai ierasties tiesā.

72 Šajā ziņā jāatgādina, ka Pamatlēmums 2005/212 un Direktīva 2014/42, kas saskaņā ar tās 14. panta 1. punktu daļēji aizstāja šī pamatlēmuma noteikumus, ir tiesību akti, kuri pieņemti tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 19. marts, "Agro In 2001", C-234/18, EU:C:2020:221, 52. un 53. punkts, kā arī 2021. gada 28. oktobris, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 32. un 33. punkts).

73 Šie tiesību akti nosaka dalībvalstīm pienākumu ieviest kopēju noteikumu minimumu attiecībā uz nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, lai tostarp atvieglotu kriminālprocesa ietvaros tiesas izdotu konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 19. marts, "Agro In 2001", C-234/18, EU:C:2020:221, 56. punkts, un 2021. gada 28. oktobris, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 36. punkts).

74 Šajā nolūkā ar Pamatlēmuma 2005/212 2. panta 1. punktu un Direktīvas 2014/42 4.–6. pantu dalībvalstīm ir noteikts pienākums šādu konfiskāciju paredzēt atsevišķos gadījumos (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2021. gada 21. oktobris, *Okrazhna prokuratura – Varna*, C-845/19 un C-863/19, EU:C:2021:864, 48. punkts).

75 Jānorāda, ka šajos gadījumos, kā precizēts šī sprieduma iepriekšējā punktā minēto tiesību normu tekstā, jābūt saistībai starp konfiskāciju un noziedzīgu nodarījumu. Šajā ziņā jēdziens "konfiskācija" šīs direktīvas 2. panta 4. punktā definēts kā "īpašuma galīga atņemšana, ko tiesa norīkojusi saistībā ar noziedzīgu nodarījumu".

76 Tādējādi Pamatlēmums 2005/212 un Direktīva 2014/42 ir piemērojami tikai minētajos gadījumos. Šādas šīs direktīvas piemērošanas jomas robežas turklāt apstiprina Regulas 2018/1805 13. apsvērums, no kura izriet, ka atšķirībā no šīs regulas ar rīkojumiem, uz kuriem attiecas Direktīva 2014/42, nav paredzēts aptvert visu veidu konfiskācijas rīkojumus, kas izdoti pēc procesa saistībā ar noziedzīgu nodarījumu.

77 Šajā kontekstā jāatgādina, pirmkārt, ka saskaņā ar Direktīvas 2014/42 1. panta 1. punktu, kas aplūkots kopsakarā ar tās 5. un 22. apsvērumu, ar to ir ievests noteikumu minimums tostarp par mantas konfiskāciju krimināllietās.

78 Otrkārt, Tiesa ir nospriedusi, ka Pamatlēmumā 2005/212 un Direktīvā 2014/42 ietvertais noteikumu minimums neattiecas uz valsts tiesisko regulējumu par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskāciju, ko kāda dalībvalsts tiesa uzdevusi veikt tādā procedūrā, kura neattiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatēšanu, vai pēc tās (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 19. marts, "Agro In 2001", C-234/18, EU:C:2020:221, 57. un 62. punkts; 2021. gada 28. oktobris, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 37., 39. un 41. punkts, kā arī 2023. gada 9. marts, *Otdel "Mitnichesko razsledvane i razuznavane"*, C-752/21, EU:C:2023:179, 40. punkts).

79 It īpaši šo tiesību aktu piemērošanas jomā neietilpst valsts procedūra, kas – lai gan uzsākta, pamatojoties uz informāciju, ka persona ir apsūdzēta dažu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, – paredzēta vienīgi, lai noskaidrotu, vai manta iegūta nelikumīgi, un norisinās neatkarīgi no eventuāla kriminālprocesa, kas tiktu uzsākts pret personu, par kuru pastāv pieņēmums par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kā arī no šāda procesa iznākuma, konkrētāk, no minētās personas eventuālas notiesāšanas (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 19. marts, "Agro In 2001", C-234/18, EU:C:2020:221, 60. punkts, un 2021. gada 28. oktobris, *Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo*, C-319/19, EU:C:2021:883, 38. punkts).

80 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet: nevar uzskatīt, ka Pamatlēmums 2005/212 vai Direktīva 2014/42 regulē procedūru, kuras mērķis – lai gan tā paredzēta valsts kriminālprocesa noteikumos – ir vienīgi noskaidrot, vai manta iegūta noziedzīgi – pamatojoties uz lietas

materiāliem, kas izdalīti no procesa, kurš attiecas uz viena vai vairāku šajos tiesību aktos paredzētu noziedzīgu nodarījumu konstatāciju –, ja tiesai, kurā uzsākts konfiskācijas process, šī procesa ietvaros nav tiesību konstatēt šāda noziedzīga nodarījuma faktu un ja šo konstatāciju neveic tādā procedūrā, kura attiecas uz viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu konstatēšanu.

81 Pirmkārt, lai gan apstāklis, ka konfiskācijas procesu regulē valsts kriminālprocesa tiesību normas, var veidot norādi par to, ka pastāv vajadzīgā saikne starp konfiskācijas procesu un noziedzīga nodarījuma konstatēšanu, tas pats par sevi nav noteicošs, lai uzskatītu, ka šāds konfiskācijas process ietilpst Pamatlēmuma 2005/212 vai Direktīvas 2014/42 piemērošanas jomā.

82 Otrkārt, šīs direktīvas 4. panta 2. punkts neliek apšaubīt tāda konfiskācijas procesa izslēgšanu no Pamatlēmuma 2005/212 vai Direktīvas 2014/42 piemērošanas jomas, kura mērķis ir tikai noskaidrot, vai manta iegūta noziedzīgi, bez tiesas, kurā uzsākts konfiskācijas process, tiesībām konstatēt noziedzīga nodarījuma faktu un bez iepriekšējas šāda nodarījuma konstatācijas.

83 Šajā ziņā šī tiesību norma paredz, ka apstākļos, kad nav iespējams veikt konfiskāciju, pamatojoties uz Direktīvas 2014/42 4. panta 1. punktu, vismaz tad, ja tas nav iespējams aizdomās turētās vai apsūdzētās personas slimības vai bēguļošanas dēļ, dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuri ļauj konfiscēt nozieguma rīkus vai noziedzīgi iegūtus līdzekļus gadījumos, kad ir ierosināta krimināllieta par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un šādā kriminālprocesā varētu pieņemt notiesājošu spriedumu, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā.

84 Kā ģenerāladvokāts norādījis secinājumu 27. punktā, gadījumi, kuros Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punkts nosaka dalībvalstīm pienākumu veikt pasākumus, kas ļauj veikt konfiskāciju, ir definēti kā pretstats tiem, kuri paredzēti šīs direktīvas 4. panta 1. punktā.

85 Šī pēdējā minētā tiesību norma paredz konfiscēt aizdomās turētajam vai apsūdzētajam piederošus nozieguma rīkus un noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai īpašumu, kura vērtība atbilst to nozieguma rīku vai noziedzīgi iegūtu līdzekļu vērtībai, kas tiek izmantoti noziedzīgam nodarījumam vai izriet no noziedzīga nodarījuma, par kuru aizdomās turētajam vai apsūdzētajam ir pasludināts galīgs notiesājošs spriedums (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 21. oktobris, *Okrazhna prokuratura – Varna*, C-845/19 un C-863/19, EU:C:2021:864, 55. punkts, kā arī 2022. gada 12. maijs, RR un JG (Trešo personu īpašuma iesaldēšana), C-505/20, EU:C:2022:376, 50. punkts).

86 Savukārt Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punkts, kā izriet no tās 15. apsvēruma, paredz gadījumu, kad zināmos apstākļos šādu notiesājošu spriedumu nav iespējams taisīt aizdomās turētā vai apsūdzētā neierašanās tiesā dēļ, vismaz šī aizdomās turētā vai apsūdzētā slimības vai bēguļošanas gadījumā, bet ir uzsākts kriminālprocess par noziedzīgu nodarījumu, kas var būt par pamatu ekonomiska labuma tiešai vai netiešai ieguvei, un minētajā kriminālprocesā varētu tikt pieņemts notiesājošs spriedums, ja aizdomās turētā vai apsūdzētā persona būtu varējusi stāties tiesas priekšā.

87 No tā izriet, ka Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punktā paredzētajai konfiskācijai, lai gan tā attiecas uz "nozieguma rīkiem", kā arī "noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem" šīs direktīvas 2. panta 1. un 3. punkta izpratnē, pat neatkarīgi no jebkāda notiesājoša sprieduma pret noziedzīgā nodarījuma izdarītāju, ir nepieciešams, lai tiesa, kas izdod rīkojumu par konfiskāciju, varētu izvērtēt šī noziedzīgā nodarījuma faktu.

88 Tādējādi Direktīvas 2014/42 4. panta 2. punkts neparedz tādu procesu kā pamatlietās aplūkotais, kas ļauj ātri panākt konfiskāciju, bet kura mērķis nav noziedzīga nodarījuma fakta konstatēšana.

89 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmajiem jautājumiem lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23 jāatbild, ka Pamatlēmums 2005/212 un Direktīva 2014/42 jāinterpretē tādējādi, ka šo tiesību aktu piemērošanas jomā neietilpst valsts tiesiskais regulējums, kas paredz iespēju tāda kriminālprocesa gaitā, kura mērķis ir noskaidrot, vai persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, uzsākt procesu, lai, pamatojoties uz krimināllietas materiāliem, lemtu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ja šis konfiskācijas process neattiecas uz šāda noziedzīga nodarījuma konstatāciju un ja pat nav neviena ar šīs personas slimību vai bēguļošanu saistīta iemesla, kas rada šķēršli tai ierasties tiesā.

Par otro un trešo jautājumu lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, kā arī ceturto jautājumu lietā C-49/23

90 Ņemot vērā atbildi uz pirmajiem jautājumiem lietās C-767/22, C-49/23 un C-161/23, uz pārējiem jautājumiem šajās lietās, kuri Tiesai tika uzdoti gadījumā, ja uz pirmajiem jautājumiem tiktu sniegta apstiprinoša atbilde, nav jāatbild, neskarot iesniedzējtiesas konstatējumu par iespējamu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.) vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/343 (2016. gada 9. marts) par to, lai nostiprinātu konkrētus nevainīguma prezumpcijas aspektus un tiesības piedalīties klātienē lietas izskatīšanā tiesā krimināprocesā (OV 2016, L 65, 1. lpp.), piemērojamību pamatlietām.

Par tiesāšanās izdevumiem

91 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) **Lietas C-767/22, C-49/23 un C-161/23 apvienot sprieduma taisīšanai.**

2) **Padomes Pamatlēmums 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/42/ES (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā**

jāinterpretē tādējādi, ka

šo tiesību aktu piemērošanas jomā neietilpst valsts tiesiskais regulējums, kas paredz iespēju tāda kriminālprocesa gaitā, kura mērķis ir noskaidrot, vai persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, uzsākt procesu, lai, pamatojoties uz krimināllietas materiāliem, lemtu par noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, ja šis konfiskācijas process neattiecas uz šāda noziedzīga nodarījuma konstatāciju un ja pat nav neviena ar šīs personas slimību vai bēguļošanu saistīta iemesla, kas rada šķēršli tai ierasties tiesā.

Arabadjiev Bay Larsen von Danwitz

Kumin Ziemele

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2024. gada 4. oktobrī.

Sekretārs
A. Calot Escobar

Palātas priekšsēdētājs
A. Arabadjiev